

Tiedoksi merkittävät asiat

94/12/2016, 166/13/2015

MH § 97

1) Tietosuojavaltuutettu ohjaa 8.7.2016 antamallaan kirjeellä Kainuun liittoa perehtymään huolellisesti Kuntaliiton ohjeistuksiin kuntien verkkoviestinnästä ja että Kainuun liitto luo sellaiset verkkotiedottamiseen liittyvät että yleisemmätkin tiedonhallintakäytännöt, joissa sekä julkisuusperiaate että henkilön tiedollinen itsemääräämisoikeus toteutuvat lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

2) Työ- ja elinkeinoministeriö on 18.7.2016 lähettänyt Aluekehittämisyjärjestelmän uudistaminen -taustakyselyn alueiden kehittämisen keskeisille toimijoille. Maakuntaudistus aiheuttaa muutoksia alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmään, josta nykyisin säädetään aluekehityslaisissa. Tällä kyselyllä TEM on kutsunut alueiden kehittämisen keskeiset toimijat mukaan valmisteluun ja antamaan oman näkemyksensä uuden, entistä paremman aluekehittämisyjärjestelmän luomiseksi. TEM toivoo ajatuksia ja ideoita erityisesti myöhemmin esitetyistä neljästä teemasta, jotka kytkeytyvät toisiinsa tiiviisti. Vastaukset kyselyyn voi antaa vapaamuotoisesti ja niiden ei tarvitse edustaa organisaation virallista kantaa. Kyselyyn pyydettiin vastaukset 15.8. mennessä.

Maakuntajohtaja Pentti Malinen ja aluekehitysjohtaja Heimo Keränen ovat 15.8.2016 antaneet seuraavan sisältöisen vastauksen kyselyyn:

"Aluekehittämisyjärjestelmän uudistaminen – taustakyselyn teemat

Kainuun liiton vastaukset taustakyselyyn 15.8.2016

Teema 1: Kansallinen alueiden kehittäminen

1. Kuinka jatkossa varmistetaan koko Suomen kilpailukykyä tukevien kansallisten tavoitteiden toteutuminen alueiden kehittämisessä?

- Alueperusteisessa ja -lähtöisessä kehittämisessä koko Suomen kilpailukyky paranee, kun kaikkien alueiden potentiaalia hyödynnetään aidosti kunkin alueen vahvuuksien pohjalta – alueille parhaiten soveltuvilla keinoilla ja mahdollisimman laajalla keinovalikoimalla. Näiden pohjalta tulee valmistella ministeriöiden ja maakuntien kesken vuorovaikutteisesti valtakunnalliset ja EU-tason tavoitteet, jolloin ne palvelevat myös alueita.
- Koko Suomen kilpailukykyyn liittyvät politiikat vaativat kansalli-

sessä päätöksenteossa vahvaa sektorit ylittävää ohjelmaa ja/tai toimintamallia, joka tulee olla aluekehittämisestä vastaavan ministeriön ja valtioneuvoston kanslian tehtäväalueena (tätä tehtävää on vahvistettava tulevassa alke-laissa).

- Valtakunnan ja aluetason kehittämistyö tarvitsee riittävät taloudelliset kansalliset resurssit; aluekehittämistä ei voida perustaa kokonaan EU-osarahoitteiseen toimintaan, vaikka se on tärkeä osa kokonaisuutta. Esimerkiksi osaamisen kehittämiseen (koulutus, t&k&i) tulee olla aidosti aluekehitystavoitteisiin liittyviä rahoitus- ja kehitysinstrumentteja, jotta alueellista, älykkään erikoistumisen strategiaa voidaan aidosti toteuttaa (vrt. TEKES-rahoitus).
- Kansallisen ja maakuntatason aluekehitystavoitteiden määrittely tulee ajoittaa yhtä aikaiseksi niin, että valmistelussa voi toteutua aito *vuoropuhelu*, jolloin maakuntien tavoitteet otetaan huomioon valtakunnallisissa linjauksissa ja koko maan yhteiset tavoitteet alueellistetaan maakunnittain.

2. Millaisia rooleja tulisi eri toimijoilla olla kansallisten aluekehittämistavoitteiden valmistelussa ja toteuttamisessa?

- Kansallisen aluepolitiikan perustana tulee olla selkeä lainsäädäntö, joka määrittelee *perustehtävät tuleville kolmelle hallintotasolle* (valtio-maakunnat-kunnat) ja samalla ottaa huomioon myös EU-tason ja kehittämisen kohderyhmät (laajempi käsite kuin asiakkaat). Nykyistä aluekehittämisen viitekehystä on siten laajennettava; EU:n aluepolitiikan piirissä tästä on vakiintuneesti käytetty termiä multi-level governance.
- Erityisesti valtion tasolla tarvitaan vahvempaa poikkihallinnollista ohjausta (koordinointi- ja valmisteluvaltaa sekä resursseja fasilitoida valmistelua niin, että maakunnat pääsevät mukaan). Kyse on oltava substanssitavoitteiden yhteensovittamisesta, ei pelkästään budjettiyhteensovituksesta.
- Maakuntien tasolla tulee voida käyttää koordinoitusti kaikkia alue- ja yrityskehittämiseen liittyviä instrumentteja (niin kansallisia, EU:n kuin alueen omiin resursseihin perustuvia).
- Maakuntien rooliin tulee kuulua myös kansalliseen päätöksentekoon liittyvien budjettiesitysten *valmistelurooli* ja siihen liittyvä alueellinen priorisointi, joiden pohjalta käydään kehityskeskustelut ministeriötasolle.
- Kunta- ja paikallistason toiminnalle tulee antaa riittävät vapausasteet ja resurssit osallistua omaehtoisesti paikalliseen kehittämistyöhön. Ei tule unohtaa, että paikallistasolla on paras alue- ja

- Dialogi olisi saatava aidoksi (ei pelkkä nykyisen kaltainen pikalausuntomenettely); esim. maakunnilta tulee koota valtion budjettiesitykset substanssiministeriöihin. Tavoitteena tulee olla kaikki maakunnat ja kaikki ministeriöt kattava aito vuoropuhelu.
- Suunnittelukäytännöt on rakennettava maankäytön, liikennejärjestelmäsuunnittelun ja ympäristöhankkeiden osalta sellaisiksi, että valtakunnallisten intressien huomioiminen on mahdollista jo suunnitteluprosessin alkuvaiheessa. Lisäksi on saatava mahdollisimman yhtenäiset käytännöt ministeriöistä riippumatta (on vaarana, että syntyy/säilyy erilaisia hallinnonaloittaisia käytäntöjä).
- Ehdottomasti tulee välttää ministeriöiden välisiä eroja valtio-maakunta –suhteessa, kun määritellään tulevien maakuntien tehtäviä. Esille tulleissa lakiluonnoksissa tämä koskee erityisesti ympäristöministeriön ja opetusministeriön alaan kuuluvien tehtävien puuttumista maakuntatasolta.

2. Millaisia neuvotteluja maakuntien ja valtion kesken tarvitaan eri substanssisältöihin ja alue-kehittämiseen liittyen? Miten nämä neuvottelut tukisivat valtion ja maakuntien budjettiin liittyviä neuvotteluja (julkisen talouden suunnitelma)?

- Maakunnilta tulee koota valtion budjettiesitykset substanssiministeriöihin joustavalla ja mahdollisimman yksilöllisellä (maakunnittaisella) neuvottelumenettelyllä.
- Maakunnan kehittämisen ja taloudenhallinnan (julkisen talouden suunnitelma) priorisointineuvottelut tulee myös organisoida osaksi budjettien yhteensovittamisprosessia.

Teema 3: Maakuntien vastuu alueiden kehittämisessä

1) Miten alueiden kehittämisen kannalta keskeiset toimijat, kuten alueen kunnat, järjestöt, korkeakoulut ja oppilaitokset jatkossa osallistuvat maakunnan valmisteluun ja päätöksentekoon?

- Aluekehittämistyön nykyinen kumppanuus tulee säilyä ohjelma- ja toimeenpanovaiheen osalta; myös erilaisia asiantuntijatyöryhmiä tulee voida neuvottelukuntatyypillisesti kytkeä asioiden valmisteluun.
- Korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta on tulosohjattava rahoitusmallilla, joka tukee suoraan paikallisen elinvoiman kehittämistä – ja myös sellaisten alueiden kehittämistä, joilla ei ole varsinaista yliopistoa.

- Maakuntaohjelmatyössä kysymyksessä mainitut tahot ovat keskeisessä asemassa. Lisäksi tulee muistaa, että elinvoima-asioissa erityisen tärkeitä toimijoita ovat kunnat ja kuntaomisteiset elinkeinoyhtiöt.

2. Miten aluekehittämisen strategiatyö tulisi toteuttaa maakunnassa? Miten sen tulisi rytmittyä ja kytkeytyä maakuntalakiluonnoksessa esitettyyn ”maakuntastrategiaan ”(pitkän aikavälin suunnitelma)?

- Strategiaprosessin tulee olla yhtenäinen aluekehittämisstrategian ja maakunnan oman toimintastrategian osalta; maakunnan oma toiminta on kiinteä osa aluekehittämisstrategian toteutusta.
- Maakunnille tulee käyttöön hyvin laaja palvelujen järjestäjän rooli, jolla voidaan vaikuttaa alueen kehitykseen ja vetovoimaisuuteen, mutta riskinä on, että organisaatio ”imee” itselleen myös aluekehittämiseen tarkoitettua ”riskiresurssit”. On siis syytä toteutuksessa (vrt. nykyinen TOPSU) erottaa aluekehittäminen ja maakuntaorganisaation kehittäminen toisistaan.

3. Miten voidaan tukea maakunnan vastuun aluekehittämisestä ja maakunnan strategisen suunnittelun painoarvoa päätöksenteossa ja resurssien suuntaamisessa?

- Maakuntavaltuustolla on oltava todellinen valta aluekehittämisen linjaamisessa; kuitenkin niin, että aluekehitysresursseille varataan riittävä minimitaso.
- Maakuntaverotuksen kautta tuleva osarahoitus vahvistaisi maakunnan / maakuntavaltuuston tulostuottoa omille asukkaille.
- Maakuntasuunnittelun nykyiset aikajänteet ovat sopivat; ne tulee rytmittää yhteen valtakunnan tason tavoitteiden kanssa.
- Huomattava, että sote-sektorilla on palvelutuotannon lisäksi myös suuri aluekehitysvaikutus (väestön hyvinvoinnin, työllisyyden ja aluetalouden rahavirtojen vuoksi).

Teema 4: Rakennerahastojen hallinto

1) Miten rakennerahastojen välittävän toimielimen (hankkeiden rahoittaja ja maksaja) tehtävät tulisi keskittää, kun otetaan huomioon teknisen tuen vähäiset resurssit ja vuoden 2020 jälkeen edelleen vähenevä rahoitus?

- Lähtökohtaisesti tulee välittävät toimielimet määritellä nykyisin voimassa olevan eduskunnan säätämän aluekehityslain mukaisesti eli po. tehtävä siirtyy kaikille 18 maakunnalle. Erilaiset keskittämiskäytännöt raukeavat, sillä ne perustuvat asetuksiin eikä

niitä ole tarkoituksenmukaista siirtää lainsäädäntöön.

- Aluekehittämisen toimeenpanon tulee myös olla maakunnittainen kaikkien alueellisten toteutusinstrumenttien osalta. Hankkeiden rahoitusvastuu pitää olla maakuntakohtainen. Läheisyysperiaatteella varmistetaan asiakaslähtöisyys ja toimintaympäristön tuntemus, jotka ovat oleellisia juuri aluekehittämisen kannalta.
- Hallinnoinnin (maksatus) tehtävissä keskittäminen voi tapahtua maakuntien kesken sopimalla, kuten maakuntalakiluonnoksessa mahdollistetaan.
- Oleellista ja strategisesti viisasta sekä toimeenpanon kannalta tehokasta on, että eri rahoitusinstrumenttien käyttö koordinoituu aluetasolla, jolloin lisäarvo vaikuttavuuteen tulee toimenpiteiden strategisen kohdentamisen (osuvuuden) paranemisesta.
- Maakuntatasolla on asiakkaiden osalta päästävä ns. yhden luukun toimintamalliin, mikä edellyttää, että keskittämistä ei tehdä maakuntien välillä, vaan sisällä.
- Tekninen tuki on osa kunkin ohjelman rahoitusta ja sujuvan toimeenpanon turvaamista, joten sen resurssit on turvattava suoraan ohjelmasta (nykyinen toimintamalli EAKR- ja ESR-ohjelmien osalta on epäoikeudenmukainen).
- Varoitus kysymyksen muotoilun johdosta: Valtion hallinnossa ei missään tapauksessa saa lähteä viestittämään, että tulevan ohjelmakauden rahoitus tulee pienenemään. Rahoitus on täysin neuvottelunvarainen ja poliittisesti ratkaistava asia!

2. Miten uuden ohjelmakauden 2020+ valmistelu olisi parasta järjestää (alkaen 2018)?

- Ohjelmien valmistelutyötä tulee jakaa valtion (aluekehittämisestä vastaava ministeriö) ja maakuntatason kesken niin, että päällekkäistä valmistelua ei tehdä. Itä- ja Pohjois-Suomi ovat sopiva ohjelma-alue, joka keskenään organisoii ohjelmavalmistelun.
- Eri ohjelmainstrumenttien keskinäinen koordinointi on valtakunnallisen tason tehtävä ja se tulee antaa yhdelle toimijalle.
- Ohjelmavalmistelun kumppanuus ja valmisteluyhteys EU:n komissioon tulee rakentaa uudelleen niin, että maakuntien itsehallinnollisuus tulee huomioiduksi (ks. edellinen kohta). Toisin sanoen valtakunnan tason ja aluetason edustus on yhtäläisesti ja samanaikaisesti mukana komission suuntaan tapahtuvissa neuvotteluissa.

Millaisia muita näkemyksiä haluat tuoda aluekehittämissi järjestelmän uudistamiseen?

- Nykyisestä hallinnon hajanaisuudesta on mahdollisuus päästä tässä uudistuksessa eroon. Aluekehittämisen osalta sekavuus näkyy erityisesti moniportaisten ja alueellisesti hajanaisten ELY-keskuksen palveluiden sekä vastuiden osalta.
- Hyviä käytäntöjä on syytä hyödyntää uudistuksessa mahdollisimman avoimesti. Tämä vaatii avointa valmisteluprosessia, jossa on mahdollista oppia entisestä ja luoda uutta parempaa ja tehokkaampaa toimintamallia sen pohjalta.
- Laajan aluepolitiikan (koko julkisen yhteiskuntapolitiikan) ja suppean aluepolitiikan eli ohjelmallisen aluepolitiikan yhteensovittaminen on tulevassa mallissa maakuntatasolla mahdollista ja se on turvattava, koska näin ne saadaan vaikuttavimmin tukemaan toisiaan."

Lisätietoja asiasta antaa maakuntajohtaja Pentti Malinen, puh. 044 797 0197 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuu.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee asian tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Hyväksyi.
